

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS

Eiropas datu aizsardzības uzraudzītāja atzinuma kopsavilkums par brīvības, drošības un tiesiskuma telpas turpmāku veidošanu

(Šā atzinuma pilns teksts angļu, franču un vācu valodā ir pieejams EDAU tīmekļa vietnē www.edps.europa.eu)

(2014/C 224/04)

1. IEVADS

1. Šā atzinuma mērķis ir veicināt ES politiku saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpas turpmāku veidošanu, pilnīgāk integrējot privātuma un datu aizsardzību visās ES iestāžu darbībās. Tas ir kā reakcija uz diviem paziņojumiem, ko 2014. gada 11. martā pieņēmusi Komisija, par tieslietu un iekšlietu nākotni⁽¹⁾, Eiropas Parlamenta 2014. gada 2. aprīlī pieņemto rezolūciju par Stokholmas programmas pārskatīšanu un uz diskusijām Padomē, kuru nolūks bija, lai Eiropas Padome pirmoreiz pieņemtu secinājumus par likumdošanas un operatīvās plānošanas stratēģiskām pamatnostādnēm saskaņā ar LESD 68. pantu.
2. Šis ir kritisks brīdis ES lomai tieslietās un iekšlietās. Mēs tuvojamies Lisabonas līgumā noteiktā pārejas perioda beigām, pēc kura Komisijas pilnvaras ierosināt pārkāpumu konstatēšanas procedūras un Eiropas Tiesas pilnvaras kļūs pilnībā attiecināmas uz ES tiesību aktiem par policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās⁽²⁾. Saskaņā ar līgumu Pamattiesību hartai ir primārā tiesību akta statuss, un Tiesa nesenos spriedumus ir noskaidrojusi likumdevēja manevrēšanas iespēju ierobežojumus, ja pasākums saistīts ar iejaukšanos šajās tiesībās⁽³⁾.
3. Turklāt pēdējos piecos gados bažas par privātuma un datu aizsardzību noteikti ir kļuvušas daudz lielākas nekā jebkad agrāk. Komisija 2012. gada janvārī ierosināja tiesību aktu reformu paketi attiecībā uz datu aizsardzību ES⁽⁴⁾. Kopš 2013. gada jūnija atklājumi par fizisku personu masveida uzraudzību ES un ASV un citos izlūkošanas dienestos ir lielā mērā sagrāvuši ticību personas informācijas konfidencialitātei. Pavisam nesēn, 2014. gada aprīlī, Tiesa – vienā no diviem tikko minētajiem spriedumiem – anulēja Datu saglabāšanas direktīvu⁽⁵⁾ sakarā ar tās pārmērīgo iejaukšanos pamattiesībās. ES līmenī veiktajiem pasākumiem saistībā ar datu aizsardzību ir patiesi pasaules mēroga nozīme, kā par to liecināja, piemēram, datu aizsardzības tiesiskā regulējuma starptautiskā nodrošinājuma pakāpe un lobēšana, kā rezultātā pirmajā lasījumā Eiropas Parlamentā tika iesniegti aptuveni 4 000 grozījumi⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Skatīt tālāk šā atzinuma 8. punktu.

⁽²⁾ Pārejas noteikumus pārtrauc piemērot 2014. gada 1. decembrī; Lisabonas līgumam pievienotā 36. protokola par pārejas noteikumiem 10. pants.

⁽³⁾ Skatīt šajā kontekstā Tiesas (Augšpalātas) 2010. gada 9. novembra spriedumu lietā *Schecke un Eifert* (apvienotās lietas C-92/09 un C-93/09) un jo īpaši 2014. gada 8. aprīļa spriedumu lietā *Digital Rights Ireland un Seitlinger* (apvienotās lietas C-293/12 un C-594/12). Pirmajā lietā Tiesa uzsvēra arī to, ka likumdevējam ir jāapsver iespējami mazāk intruzīvas konkrētā pasākuma alternatīvas.

⁽⁴⁾ COM(2012) 11 *final*; COM(2012) 10 *final*.

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 15. marta Direktīva 2006/24/EK par tādu datu saglabāšanu, kurus iegūst vai apstrādā saistībā ar publiski pieejamu elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniegšanu vai publiski pieejamu komunikāciju tīklu nodrošināšanu, un par grozījumiem Direktīvā 2002/58/EK (OV L 105, 13.4.2006., 54. lpp.).

⁽⁶⁾ Pirmais lasījums vainagojās ar Eiropas Parlamenta 2014. gada 12. marta likumdošanas rezolūciju par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (COM(2012) 11 – C7-0025/2012 – 2012/0011(COD)) (Parastā likumdošanas procedūra: pirmais lasījums).

4. Laikposmā, uz kuru attiecas stratēģiskās pamatnostādnes, juridiskās, tehnoloģiskās un sociālās problēmas politikas veidotājiem un likumdevējiem tieslietu un iekšlietu jomā noteikti ir palielinājušās. Turklāt jaunās Eiropas Padomes pamatnostādnēs ir iespēja izklāstīt nolūku atjaunot ticību ES spējai efektīvi aizsargāt fiziskas personas. Šā iemesla dēļ ierosinu Eiropas Padomei jaunajās pamatnostādnēs skaidri aplūkot šādas tēmas:
- a) milzīgie apstrādājamo personas datu apjomi, ko pieprasa daudzi ES tiesību akti un politika brīvības, drošības un tiesiskuma jomā;
 - b) tādu pasākumu, kuros netiek ievērotas pamattiesības, vājums, kā tas pierādījās Datu saglabāšanas direktīvā, bet var attiekties arī uz citām pašreiz īstenotajām iniciatīvām, piemēram, “viedrobežu” paketi⁽¹⁾ un dažādiem dokumentiem attiecībā uz pasažieru vārdu reģistrēšanu⁽²⁾;
 - c) cik svarīgi ir pēc iespējas ātrāk ES pieņemt stingru un modernizētu datu aizsardzības tiesisko regulējumu, kas būtu izmantojams arī kā ES ārpolitikas kompass; un
 - d) nepieciešamība iekļaut privātuma un datu aizsardzības apsvērumus visu jauno politiku un tiesību aktu izstrādē saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu.
5. Tā kā pirms pieciem gadiem jau tika veicināts līdzīgs pasākums, tad šajā atzinumā piedāvāju strādāt ar ES iestādēm pie tiesību aktu kvalitātes uzlabošanas no datu aizsardzības viedokļa, veidojot jaunu pamatu sadarbībai⁽³⁾.

6. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

36. Pievienoto vērtību ES rīcībai saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu bieži apšaubā, jo īpaši dalībvalstīs. Ieguvums ir tāds, ka tiek nodrošināta konsekventa pieeja, piemēram, izveidojot saskaņotas, savstarpēji savietojamas sistēmas, kas vienlaikus var labi kalpot drošības nodrošināšanai un datu aizsardzībai. Uzskatu, ka jaunās stratēģiskās pamatnostādnes ir brīnišķīga iespēja iestādēm nostiprināt apgūto mācību un izveidot rīku, lai varētu sniegt bieži nepietiekamās garantijas attiecībā uz pamattiesībām – nodrošināt personas datu aizsardzību.
37. ES ir jāpierāda, ka pēdējos piecos gados tā ir guvusi mācību, ka tā nevar pieņemt pasākumus, kas, pamatīgāk izpētot, aizskar pamattiesības un neatbilst nepieciešamības un proporcionalitātes nodrošināšanas kritērijiem. Kā Komisija daudzkreiz ir atkātojusi, hartai tagad ir jākalpo par kompasu ES politikai un tiesību aktiem. EDAU ir gatavs piedalīties šajā procesā.
38. Jaunās Eiropas Padomes pamatnostādnes ir laba izdevība Savienībai pierādīt tās vēlmi atjaunot uzticību tās spējai efektīvi pasargāt fiziskas personas. Šā iemesla dēļ ierosinu Eiropas Padomei jaunajās pamatnostādnēs skaidri aplūkot šādas tēmas:
- a) milzīgie apstrādājamo personas datu apjomi, ko pieprasa daudzi ES tiesību akti un politika brīvības, drošības un tiesiskuma jomā;
 - b) tādu pasākumu, kuros netiek ievērotas pamattiesības, vājums, kā tas pierādījās Datu saglabāšanas direktīvā, bet var attiekties arī uz citām pašreiz īstenotajām iniciatīvām, piemēram, “viedrobežu” paketi un dažādiem dokumentiem attiecībā uz pasažieru vārdu reģistrēšanu;

(1) Skatīt EDAU 2013. gada 18. jūlija atzinumu par priekšlikumiem regulai, ar ko izveido iebraukšanas/izbraukšanas sistēmu (IIS), un regulai, ar ko izveido reģistrēto ceļotāju programmu (RCP).

(2) Tostarp ES pasažieru datu reģistrēšanas sistēma (COM(2011) 32 galīgā redakcija) un iespējamais priekšlikums par pasažieru datu nodošanu trešām valstīm (http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/planned_ia/docs/2014_home_004_transfer_pnr_data_3rd_countries_en.pdf) [(pieejams 2014. gada 3. jūnijā)].

(3) Vispārīgāku informāciju par šo pieeju skatīt 2014. gada EDAU politikas dokumentā “EDAU kā ES iestāžu konsultants par politiku un likumdošanu: balstoties uz desmit gadu pieredzi”, kas publicēts EDAU tīmekļa vietnē.

- c) cik svarīgi ir pēc iespējas ātrāk ES pieņemt stingru un modernizētu datu aizsardzības tiesisko regulējumu, kas būtu izmantojams arī kā ES ārpolitikas kompass; un
- d) nepieciešamība iekļaut privātuma un datu aizsardzības apsvērumus visu jauno politiku un tiesību aktu izstrādē saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu.
39. Veidi, kā nodrošināt, lai šie privātuma un datu aizsardzības apsvērumi tiktu pilnībā integrēti visu jauno politiku un tiesību aktu izstrādē attiecībā uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, varētu būt:
- iekļaut datu aizsardzības jautājumu vispārējās ietekmes novērtējumos,
 - apsvērt alternatīvus, mazāk invazīvus pasākumus politikas mērķu sasniegšanai,
 - palielināt datu kvalitāti un nodrošināt datu subjektu tiesības un kompensācijas,
 - izvērtēt informācijas apmaiņas apjomu salīdzinājumā ar politikas mērķiem un
 - nodrošināt, lai starptautiskajos nolīgumos ar trešām valstīm tiktu ievērotas ES fizisko personu tiesības uz datu aizsardzību.

Briselē, 2014. gada 4. jūnijā

Eiropas datu aizsardzības uzraudzītājs

Peter HUSTINX
